

- ний ресурс]. Режим доступа: http://www.showmaster.ru/categories/rekonstruktsiya_i_osnashchenie_bolshogo_teatra.html.
12. Halbe R. Ресторан «Phantom» в Гранд-Опера. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://archi.ru/projects/world/7299/restoran-phantom-v-grand-opera>.
  13. The Opera Garnier Restaurant / Studio Odile Decq. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.archdaily.com/476883/the-opera-garnier-restaurant-studio-odile-decq>.
  14. Archdaily. Reconstruction of Kremlin Concert Hall / OTASH studio. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.archdaily.com/43261/reconstruction-of-kremlin-concert-hall-otash-studio>.
  15. Васильев Н. Театр на Таганке. [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://um.mos.ru/houses/teatr_na_taganke/?sphrase_id=132973.
  16. Электротеатр «Станиславский». [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://wowhaus.ru/design/theatre-stan.html>.

УДК 72.01

Куницька Я.С.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

СКЛАДОВІ СЕРЕДОВИЩА ІСТОРИЧНОГО МІСТА У ВИЗНАЧЕННІ ЙОГО АРХІТЕКТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ, НА ПРИКЛАДІ м. ДНІПРО

Актуальність дослідження. Одним з характерних напрямків архітектурної діяльності ХХ–ХХІ ст. стала активна реконструкція столичних та великих міст європейських країн. Щодо українських міст, активна та найбільш безконтрольна реконструкція охопила історичні центри міст за останні десятиріччя, що неодмінно призводить до втручання у історичне довкілля. Відповідно, значно змінюється якість архітектурного середовища та, як наслідок, умови життя населення, загострюється проблема охорони культурної спадщини [1].

Соціально-культурне значення та морфологічна складність історичних міських центрів, вимагають глибшого наукового обґрунтування архітектурних, планувальних та об'ємно-просторових рішень що застосовуються до їх середовища. Вони не повинні призводити до деградації та втрати об'єктів історико-архітектурної спадщини. Проблема вбачається у необхідності збереження унікальності архітектурного середовища історичних центрів міст та запобіганні значних втрат традиційної історичної забудови.

Архітектурні та просторові особливості центрів міст, зокрема великих, є матеріалізованим відображенням тривалого історичного розвитку країн обумовленого змінами політичних, соціальних та економічних умов і чинників. Тривалий процес формування міських центрів тісно пов'язаний з ідейно-політичними перетвореннями у суспільстві. Зокрема, ті процеси що відбуваються у розвитку українських міст теж на пряму пов'язані з політичними та економічними змінами, які відбувалися у нашій країні з початку дев'яностих років минулого століття й відбуваються до тепер [1].

На початку ХХІ ст. загалом стає дуже відчутним потужний вплив так званої масової культури на процеси урбанізації і формування міського простору, особливо у країнах з «перехідною економікою». В Україні засади ринкового господарювання не набули однозначних і завершених форм. Масова культура сама є продуктом ринку. Не можна оминати факту, що створюється світова культурна індустрія, яка радше дотримується економічних законів, лідируюча позиція у цьому процесі належить США. Там створене «нове визначення культури», згідно з яким вона

перетворилася на споживання легкостворюваної продукції, яка сприяє благополуччю споживачів [2]. Такого роду процеси становлять не аби яку загрозу збереженню архітектурних пам'яток та збереженню унікального краєвиду історично сформованих міст загалом.

Під впливом процесів хаотичної приватизації в Україні впродовж 1990-х років у суспільній свідомості практично втрачене поняття міста як складної ієрархічної системи і міського простору як цілісності. Переважна більшість населення почала сприймати місто як набір об'єктів нерухомості. «Клаптикова приватизація» простору міста руйнує його цілісну системну побудову та, як наслідок, призводить до ігнорування існуючого історичного середовища та проблем його грамотної реконструкції та збереження, а з точки зору урбаністики не дає змоги системно і послідовно вирішувати загальноміські проблеми в інтересах громади.

Виявлення та дослідження зазначених складних проблем актуальне для подальшого розвитку українських міст, які історично набули певного просторового ладу і зберегли цінну історико-культурну спадщину. Сьогодні цей просторовий лад і культурна спадщина зазнають досить випадкових, кон'юнктурних змін і перетворень (часто, нажаль, знищення) під тиском потреб інвесторів, значною мірою зумовлених відсутністю розуміння потреби охорони історичного міського середовища. Тим самим, зводиться нанівець значення історико-архітектурної спадщини міст як, наприклад, містоутворюючого чинника у сенсі розвитку туризму [1].

Крім того, вкотре потрібно нагадати, що «... міста, і саме вони, формують людину. Вплив міста на творчість людини є найбільшим, який лише може існувати» [3]. У цьому твердженні розкривається соціальний аспект міського середовища, прямої взаємодії міста та людини.

Справжнє міське середовище, міська культура, та культура загалом, базується на збереженні історичних пам'яток архітектури, мистецтва, археології та культури.

Саме ідентифікація з минулим, та розвиток що здійснюється на основі цієї ідентифікації, дають можливість уникнути відчуття вже згаданої масовості, а відповідно й «одноманітності різноманіття», що так притаманна «суспільству споживання».

Отже, є нагальна потреба у розвитку та удосконаленні не лише теорії архітектури з урахуванням нових знань щодо закономірностей розвитку міст та їхніх структурних складових, зокрема їх центрів, але й в удосконаленні теорії що до розвитку, реконструкції та збереження архітектурного середовища та міської культури історично сформованих міст з урахуванням збереження їхньої унікальності [1].

Загалом вивчення історичного середовища міста та міської культури, а також питання їх розвитку та збереження, виходить за рамки суто архітектурних чи урбаністичних досліджень, у ході таких досліджень необхідно розглядати і узагальнені культурологічні аспекти.

З-поміж культурологічних категорій загалом та архітектурних зокрема, виділяється універсальне поняття «ідентичність» (від латинського слова *idem* – тотожне), яке з одного боку визначає «справжність» архітектурного середовища або об'єкту, а з іншого характеризує взаємодію окремої особистості, або спільноти з архітектурним довкіллям. «Тотожність» є відчуття, яке не може виникнути без глядача, який сприймає означене довкілля. Це загальне поняття дає можливість більш досконало, під новим кутом зору та у ширшому діапазоні розглянути процеси актуального розвитку та збереження середовища історично сформованих міських громадських центрів та історичних міст загалом, у зв'язку із збереженням їхнього історичного, архітектурного та культурного контексту [4].

Можна констатувати, що на даний час поняття ідентичність у архітектурній науці, здебільшого у урбаністиці, використовується досить узагальнено, як дещо само собою зрозуміле, його визначення дещо розпливчасті. Проаналізувавши визначення цього поняття у суміжних нау-

ках, таких як психологія, соціологія та культурологія, сформульовано дефініції терміну архітектурна ідентичність, як універсального, що відображує тотожність структури об'єктів, чи системи організації процесів архітектурного середовища [5,6]. Зіставивши отриманий термін з трактуванням поняття міське середовище [7], або навіть з трактуванням поняття культурний краєвид, отримуємо визначення архітектурної ідентичності міського середовища, яке може бути використане й відносно міста, й до середовища історично центру міста.

Архітектурна ідентичність міського середовища - це сукупність характерних особливостей і властивостей, що відрізняють середовище одного міста від іншого; його своєрідність, неповторність, унікальність. Архітектурна ідентичність проявляється у будові природного ландшафту, планувальної структури, характерної стилістиці архітектурних об'єктів, а також в елементах насичення середовища, феноменології міста (міські міфи) та у його соціальній складовій. Індивідуальність характеризується не тільки неповторними властивостями, але і своєрідністю взаємозв'язків між ними.

Дане поняття **архітектурної ідентичності міського середовища** є повним і відображає його суть, виокремлює складові структури міського середовища, архітектурну ідентичність яких ми можемо проаналізувати (простежити) предметно, та вести мову про необхідність її збереження.

Однак, якщо враховувати спадкоємність розвитку історичних міст, то виникає думка про те що архітектурна ідентичність міста також трансформується у часі, а звідси з'являється необхідність класифікації архітектурної ідентичності з позиції можливості та ступеня її трансформації у часі [8]. Так ми отримуємо три рівні ідентичності міського середовища: **застигла ідентичність, стала ідентичність, пластична ідентичність.**

Застигла ідентичність – та що не змінюється. Цей рівень ідентичності при-

таманий виключно об'єктам історико-архітектурного середовища та фрагментам міського середовища, які належать до зони заповідних міст або територій значної історико-культурної цінності. Вони закріплені у свідомості соціуму як тотожні знаки та символи.

Стала ідентичність - та що розвивається на засадах принципу спадкоємності, включає у себе нашарування усіх попередніх етапів розвитку середовища міста, його культури та історії. Цей рівень притаманний історичним містам та їх центрам, ступінь збереження історико-архітектурної спадщини яких не дає змоги виділити заповідні території, але потребує максимального ступеню збереження історико-архітектурної спадщини та гармонійної взаємодії «старого» та «нового».

Пластична ідентичність – та що знаходиться у стадії формування та формулювання. Цей рівень архітектурної ідентичності притаманний для молодих міст, таких що були закладені у період середини ХХ- го століття. Вони, як правило, не мають у своїй структурі об'єктів, які належать до історико-архітектурної спадщини, а іноді навіть позбавлені індивідуальності та власного «обличчя». Такі міста потребують створення своєї «легенди», пошуку феноменів, які б стали основою для формування їх архітектурної ідентичності.

З визначень ми можемо зробити висновок, що найбільш поширеним рівнем є саме **стала ідентичність**, бо більшість міст України та й Європи загалом є історичними, і розвиваються саме на засадах спадкоємності [1].

Повертаючись до наведеного визначення **архітектурної ідентичності міського середовища**, ми можемо виділити наступні складові формування середовища міста, у яких тим чи іншим чином простежується архітектурна ідентичність, та які слугують розвитку сталої ідентичності міста або його історичного центру. Ці складові можна поділити на такі основні групи - просторові та непросторові параметри середовища. До просторових відносяться: природне та предметно - просто-

рове оточення (фізичне); до просторових параметрів: соціокультурні складові, які мають відношення до формування архітектурної традиції та є носіями ідентичності архітектурного середовища [7,9].

До природних складових середовища належать наступні: похідний природний ландшафт; краєвиди; клімат; рослинний та тваринний світ.

До складових предметно – просторового середовища належать: загальна планувальна структура міста; архітектурна забудова міста, що представлена пам'ятками архітектури, історичною традиційною забудовою, сучасними будівлями та спорудами різного функціонального призначення, а також сучасною масовою забудовою; відкриті міські простори; елементи наповнення міського середовища (елементи дизайну середовища).

До соціокультурних складових належать: феноменологія міста (міські міфи та легенди); міська культура.

Ці складові та їх якість є факторами формування загальної архітектурної ідентичності історичного міста.

Розглянемо ці складові більш детально на прикладі міста Дніпропетровська.

Природний ландшафт або похідний природний ландшафт - є основою, базовим середовищем на тлі якого виникає первинне поселення, а згодом і місто. Саме його первинні характеристики, такі як рельєф, наявність природних доміант таких як річки та схили, краєвиди, характер рослинності, клімат та інше – є факторами для обрання тієї чи іншої території для розташування поселення.

Що до похідного природного ландшафту міста Дніпро (Катеринослава), то він був представлений дуже виразними схилами розташованими уздовж такої природної доміанти як ріка Дніпро. Загалом, саме ці елементи ландшафту стали основними місто-утворюючими факторами Катеринослава, та визначили його планувальну структуру [13].

Дане місце задля розташування Катеринослава Дніпровського було обрано безпосередньо відомим князем Григорієм

Потьомкіним під час його подорожі півднем та у рамках так званого «Грецького проекту». Стрижневою ідеєю потьомкінської програми розвитку Катеринослава стало розміщення міського «ядра» та Преображенського собору на великому схилі над Дніпром. Потьомкін порівнює обрану ним «гору» з Афінським акрополем. А закладена у побудову Катеринослава ідея подолання перешкод, виклику природним силам і, у кінцевому рахунку, досягнення успіху (не лише містобудівного) чудово співвідноситься з образами античної міфології, що на той час була поставлена на службу Імперії [10].

На сучасному етапі розвитку, місто фактично розташовано на пагорбах, утворених на схилі правобережної частини який розділено глибокими мальовничими ярами та на протилежному рівнинному березі. Історичний центр міста займає низинну правобережну частину під підшовою перших трьох пагорбів вище згаданого схилу.

Загалом треба відмітити що похідний природний ландшафт міста Дніпро фактично зберіг свою ідентичність, протягом існування міста він не зазнав незворотних перетворень. Мабуть це у першу чергу заслуга архітекторів що є авторами перших генеральних планів міста, які було втілено у плані Катеринослава [11].

Краєвиди або природні доміанти, це ті складові природного середовища міста які не втратили своєї значущості протягом його існування. Що до нашого міста то такою доміантою безперечно завжди був і є Дніпро, з його простором, островами, мостами і схилами. Але якщо порівнювати з первинними краєвидами до будівництва греблі Дніпрогесу, то вони звичайно дещо змінилися. А саме, у зв'язку з тим що рівень води у Дніпрі значно піднявся, багато островів та порогів що майоріли на Дніпрі та були описані в значній кількості літературних творів та джерел - назавжди пішли під воду. Ще до знакових краєвидів міста можна віднести міські балки та урочища. Вони й зараз забезпечують видові зв'язки між забудованими те-

риторіями міста та Дніпром, а також є острівцями природного середовища у антропогенному середовищі міста [10].

Що до клімату та рослинного і тваринного світу, то вони є більш сталими у часовому вимірі. Клімат залежить скоріше від загальнопланетарних процесів, але має відображення й у характері архітектурної забудови й у соціокультурному вимірі. Рослинний та тваринний світ звичайно теж змінюється з часом залежно від кліматичних коливань та господарської діяльності людини, та при цьому також має своє відображення у витворах мистецтва, літературі, декоруванні фасадів та і просто як повсякденна складова середовища міста.

Загальна планувальна структура міста є невід'ємною частиною міського середовища, основою міської тканини, як канва у вишивці хрестиком. Планувальна структура кожного з історичних міст розвивалася за своїм унікальним шляхом, у цьому сенсі немає однакових історично складених міст, але є схожі сценарії розвитку. Деякі міста розвиваються століттями від невеличких поселень до великих міст, маючи велику кількість історичних нашарувань, у тому числі і планувальних. У таких містах розвиток планувальної структури на перших етапах існування часто носить доволі стихійний характер, який однак підпорядковується загальній тенденції розвитку середньовічного міста-фортеці, і як наслідок такі міста мають центрально-кільцеву структуру з подальшим концентричним розвитком. Історичним ядром таких міст, як правило, є безпосередньо сама фортеця. Збереження саме цього історичного ядра і становить основу збереження ідентичності середовища такого міста нарівні планувальної структури і не тільки. Але є й інші, більш юні історичні міста, які закладалися при освоєнні нових земель, зокрема міста що закладалися при освоєнні Російською Імперією південних земель відвойованих у ході Російсько-Турецької війни. Такі міста як правило розташовувалися на відносно вільних територіях, неподалік, або замість невеличких вже існуючих поселень, їх планувальна

структура закладалася на рівні розробленого архітектором генерального плану та втілювалася в життя [1].

Наразі Дніпро – Катеринослав відноситься до другого типу міст. Як вже згадувалося вище Катеринослав було закладено на місці обраному князем Потьомкіним. А саме на великому схилі над Дніпром у закруті ріки. Ця ідея, що була блискуче втілена в усіх генеральних планах, виявилася досить важкою для втілення на практиці, що було пов'язано з тодішніми технічними можливостями забезпечення головного міського схилу водою. Але культурно-символічна система організації міського простору закладена Потьомкіним, стала імперативною для розвитку Катеринослава; на ній базувалися у подальшому усі генеральні плани міста; и, нарешті, наприкінці XIX століття вона кристалізувалася.

Якщо проаналізувати розвиток планувальної структури Катеринослава починаючи з першого фактично реалізованого генерального плану архітектора І.Е. Старова, що був затверджений Г.О. Потьомкіним 22 березня 1790 р., то можна з впевненістю сказати що найбільшою архітектурно-історичною цінністю міста Дніпро, а також складовою міського середовища що зберегла найбільший ступінь ідентичності - є саме планувальна структура міста, бо її основа закладена ще у перших генеральних планах зберіглася й до нині у практично похідному вигляді [10].

Якщо звернути увагу на те, як планувальна структура міста Дніпро лягає на похідний природний ландшафт, стає зрозумілим, чому такий високий ступінь її збереження став можливим. Планувальна структура закладена архітекторами - максимально реагує на рельєф місцевості та її ландшафтні принади та краєвиди.

Архітектурна забудова міста є наступною складовою міського середовища. Забудова заповнює собою ту саму «канву» що створює планувальна структура. Напевно саме ця складова ідентичності відіграє ведучу роль у сприйнятті архітектурного образу міста, у запам'ятовуванні його се-

редовища як унікальної об'ємно-просторової субстанції, у формуванні системи орієнтирів, тощо [8].

Представлена вона, як правило, пам'ятками архітектури, історично-цінною рядовою забудовою, традиційною забудовою, сучасними будівлями та спорудами та масовою забудовою. Якщо розглядати безпосередньо середовище історичного центру міста, то такий елемент як масова забудова варто опустити, бо він там на щастя майже не присутній. Співвідношення вже означених складових у історичному центрі кожного міста індивідуальне. Саме співвідношення цих елементів, може свідчити про ступінь збереження та сталого розвитку ідентичності суто архітектурної складової міського середовища. Так міста, у історичних центрах яких привалюють пам'ятки архітектури та цінна історична забудова володіють найвищим ступенем збереження ідентичності та її сталого розвитку як суто архітектурного середовища, так і міського середовища загалом. На другому місці по ступеню збереження ідентичності означеного рівня розташовані міста у яких привалює традиційна та історично цінна забудова, у таких містах як правило наявні пам'ятки архітектури, але у невеликій кількості, та, як правило, місцевого значення, сучасна забудова у історичних центрах таких міст також представлена у достатній кількості, але вона у більшості своїй має характер локальних включень до історичної тканини міста, або невеличких ансамблів. Найменшим ступенем збереження ідентичності архітектурної складової мають міста у історичних центрах яких превалює сучасна та традиційна забудова, історичне середовище у таких містах майже відсутнє, і лише поодинокі будівлі пам'яток архітектури та цінної забудови нагадують місту про його історію [11].

Що до міста Дніпро, то його, за ступенем збереження ідентичності архітектурної забудови історичного центру, можна віднести до другої групи. Більшість забудови історичного центру Дніпропетровська становить історично цінна та тради-

ційна забудова, наявні і пам'ятки архітектури, але вони загалом носять локальний характер, це окремі будівлі не пов'язані у крупні ансамблі. Також присутня досить велика доля сучасної забудови, у структурі традиційних кварталів центру вона носить здебільшого характер локальних включень, але є й цілі сучасні ансамблі, які, наразі, на початку 2000-х долучилися до об'єктів що на даний час вже є сталими елементами архітектурної ідентичності нашого міста, зокрема це забудова північної сторони головного міського схилу орієнтована на Січеславську набережну (житловий комплекс «Крутогорний» - «башти Дольника»), забудова перед «Новим» мостом (комплекс «Мост-Сіті»), та забудова Катеринославського та Європейського Бульварів. Загалом місто Дніпро зберегло достатню кількість архітектурних об'єктів що дозволяють ідентифікувати та ототожнювати сучасне місто з давнім Катеринославом, але що до збереження цілісного історичного середовища мова нажалі не йде [11].

Відкриті міські простори до яких можна віднести площі що формують систему міських просторових домінант та рекреаційні об'єкти такі як парки та сквери. Ця складова є важливою частиною міського середовища, а також його ідентичності, бо система міських просторових домінант та рекреаційних об'єктів закладаються ще на рівні планувальної структури міста і є місцями утворення міських ансамблів (площі) та ландшафтних домінант (парки). Нажалі у сучасних умовах «дикого» бізнесу, багато міст втрачають ці елементи середовища, а відповідно і пов'язану з ними ідентичність. Це викликано непомірним бажанням інвесторів максимально освоїти, з їхньої точки зору, вільні від забудови території історичного та за сумісництвом громадського центру міста. Такі дії значно погіршують та збіднюють середовище міського центру.

У Дніпрі система відкритих міських просторів а також парків, у структурі історичного центру, зберіглася майже повністю. Нажалі повноцінних площ не так багато, але практично всі вони сформовані

на початкових етапах розвитку міста. Це Соборна площа – Жовтнева площа, Привокзальна площа – площа Вокзальна, Дворянська площа – площа Шевченко, Центральна площа – площа Героїв Майдану, також уздовж центрального проспекту Дмитра Яворницького (колись Катериненський проспект) існує низка курдонерів. Що до міських парків то це Міський сад – нині парк Лазаря Глоби, Потьомкінський сад – нині парк ім. Т.Г. Шевченка, Монастирський острів (повернено назву), і лише на місці Яковлівського скверу було побудовано Оперний театр з досить великою площею перед ним [12].

Елементи наповнення міського середовища це мабуть найбільш швидкоплинна складова міського середовища. Але все одно вона є невід'ємною його частиною та часткою його ідентичності. У даному випадку мова йде про такі елементи насичення середовища як малі архітектурні форми, пам'ятники, елементи міського дизайну та міських меблів, зовнішню рекламу тощо. Загалом такі елементи що відповідають певній епосі збереглися здебільшого у старовинних історичних містах що є осередками середньовічної культури та епохи відродження. Найбільше збереження таких елементів характерно для європейських міст, і пов'язано це, може, не стільки з віком міст, скільки з відношенням країн та їх мешканців до культурної та історичної спадщини своєї країни чи міста.

Що до Дніпра, то у нашому місті скоріше може йти мова про пошуки та відродження деяких з подібних елементів середовища. А ще мабуть про необхідність використання відповідної стилістики елементів середовища під час проведення реконструкцій та благоустрою. Та загалом про більш толерантне та дбайливе ставлення до історичної та архітектурної спадщини рідного міста.

Феноменологія міста найбільш цікава, стійка та таємнича складова міського середовища та його ідентичності. Кожне місто має свої легенди та міфи які передаються з покоління в покоління, та формують певний «міфічний» образ міста.

Найбільш поширена та відома легенда Катеринослава, до речі вона підтверджується історичними джерелами, це те, що наше місто, за задумом князя Потьомкіна та Катерини II, повинно було стати Південною столицею Російської імперії, «Південною Пальмірою», на кшталт того як Петербург був «Північною Пальмірою». Але після укладання Яського миру між Російською імперією та Туреччиною у 1791 році, це бажання перетворилося лише на легенду, а роль південної столиці відійшла до Одеси, Катеринославу ж дісталася роль регіонального центру степної України. Ще одна з легенд пов'язана з заснуванням міста, це те що Преображенський Собор розташований на верхівці головного міського схилу (нині площа Жовтнева) Катеринослава за своїми масштабами мав бути на кшталт собору св. Петра, що поблизу Рима, перший камінь собору було закладено Катериною II 9 травня 1787 року, під час її подорожі на південь імперії, але війна з Туреччиною внесла свої корективи до цих планів, собор було побудовано, але його розміри у декілька разів менше від того що планувалося, вважається, що основа кам'яної огорожі навколо храму то і є фундамент собору якому не судилося бути зведеним [10].

Крім того існує багато легенд пов'язаних з козацтвом, Потьомкінським садом, Монастирським островом та ін. [12, 13].

Соціальне середовище (міський соціум) також є важливою складовою середовища міста. Саме мешканці міста своїм відношенням великою мірою визначають і напрямок розвитку міста, і збереження історико-архітектурної та культурної спадщини, та і взагалі те культурне середовище що панує у місті. Оцінювання як таке та й загалом сприйняття середовища не можливе без людини [6].

Останні роки у місті Дніпро поступово зростає зацікавленість мешканців історією рідного міста, його культурною спадщиною. Та й відношення до пам'яток архітектури і просто історичної рядової забудови стає більш дбайливим.

Міська культура є похідною від мешканців міста, їх етнічної та соціальної приналежності, рівня культури, освіти, пам'яті поколінь що вони несуть у собі, тощо.

Висновки. Ідентичність є однією з найбільш важливих ознак сучасного архітектурного середовища історичних міст та сучасного соціуму у цілому. Ця ознака свідчить про поступовий спадкоємний розвиток міста, який дає можливість увібрати у себе та зберегти все найбільш цінне чим володіє місто: об'єкти історико-культурної та архітектурної спадщини, традиції, історію, легенди та ін.

Збереження та сталий розвиток ідентичності середовища того чи іншого міста допомагає зберегти його унікальність, робить його середовище привабливим як для мешканців так і для гостей міста.

Аналізуючи міста з точки зору наявності та збереження їх історико-культурної спадщини, а також необхідності і можливості подальшого розвитку було означено три основні рівні архітектурної ідентичності міського середовища – застигла ідентичність, стала ідентичність та пластична ідентичність. Найбільш розповсюдженим та актуальним типом для більшості існуючих міст є саме стала ідентичність що базується на спадкоємному розвитку та засадах сталого розвитку міста.

Для збереження та сталого розвитку ідентичності міського середовища дуже важливо виділити й розуміти його складові, і не тільки суто архітектурні але й природні і соціокультурні. Бо саме збереження й розвиток ідентичності кожної з цих складових дає нам загальне відчуття ідентичності міського середовища у цілому.

Розглядаючи ситуацію з точки зору збереження та сталого розвитку архітектурної ідентичності міста, розуміємо що найбільш важливою складовою, що формує відповідні візуальні образи, є **забудова**, по-перше об'єкти історико-архітектурної спадщини та традиційна забудова, а по-друге, об'єкти сучасної забудови, що вже стали частиною образу міста. Бо саме

наявність і сприйняття цих об'єктів формує у мешканців відчуття цінності і пізнаваності середовища рідного міста.

За для збереження та сталого розвитку архітектурної ідентичності середовища кожного історичного міста, необхідно визначення загальної стратегії розвитку та визначення кола об'єктів історико-архітектурної спадщини та традиційної забудови, що належать до безумовного збереження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Посацький Б.С. Простір міста і міська культура (на зламі ХХ-ХХІ ст.): Монографія. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2007. – 208 с.
2. Юрт Й. Провінційний космополітизм [Електронне видання] / Йозеф Юрт // Поступ. – 6.05.2003. – Режим доступу: <http://postup.in.ua/usual.php?what=9687>
3. Княжицький М. Медіа та місто [Електронне видання] / Микола Княжицький // Поступ. – 1.10.2004. – Режим доступу: <http://postup.brama.com/usual.php?what=31170>
4. Черкес Б. Національна ідентичність в архітектурі міста: монографія / Б. С. Черкес. – Львів: Вид-во нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2008. – 268 с.
5. Фрейджер Р. Личность. Теории, упражнения, эксперименты. / Роберт Фрейджер, Джеймс Фейдимен. – Санкт-Петербург: Прайм-Евроник, 2004. – 608 с.
6. Мусієздов О. Феномен міської ідентичності у контексті соціологічного аналізу // Схід-Захід: Історико-культурологічний зб. – Вип. 9–10. – Харків: ТОВ «НТМТ», 2008. – С. 115–126.
7. Хасиева С.А. Архитектура городской среды: Учеб. для вузов. / Хасиева С.А. – М.: Стройиздат, 2001. – 200 с.
8. Гидион. З. Пространство, время, архитектура. / Зикфрид Гидион Сокр., пер. с нем. М.В. Леонене, И.В. Черня. – 3-е изд. – М.: Стройиздат, 1984. – 455 с.
9. Цорик А. В. Архитектурно-художественная идентичность городов / Цорик А. В., Холодова Л. П., Швец А. В. // Новые идеи нового века: материалы международной научной конференции ФАД ТОГУ – том 1 – Тихоокеанский государственный университет. – 2016. – С 351 – 360.

10. Днепропетровск. Архитекторы / [Н.П. Андрущенко, М.Э. Кавун, Н.А. Лопатюк и др.]; Под общ. ред. Н.Н. Кондель-Перминовой. – Киев: Издательский дом А+С, 2006. – 296 с.: ил.
11. Черкасова Е., Куницька Я. Аксиологический аспект исследования исторической городской среды // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті : зб. наукових праць вузів художньо-будівельного профілю – Вип. 1, 2, 3. – Харків : ХДАДМ, 2007. – С. 219 – 222.
12. Кавун М.Е. Сади і парки в історії Катеринослава-Дніпропетровська. Парк імені Т.Г. Шевченка. / Максим Едуардович Кавун. – Дніпропетровськ: Герда, 2009. – 143 с.
13. Бінкевич В. Новий Кодак – городок запорізьких козаків (до історії Дніпропетровська) / Бінкевич В., Коменко В. // Український культурологічний альманах Хроніка 2000. – Вип. 74. – Київ: Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2008 – С. 34 – 168.

УДК 72.01

Данилов С. М.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

СИСТЕМНА ДИНАМІКА – МЕТОД АНАЛІЗУ РЕГІОНУ ЯК СКЛАДНОЇ СИСТЕМИ, ЩО ДИНАМІЧНО РОЗВИВАЄТЬСЯ

Постановка проблеми

Складна система матеріальних, культурних, соціальних та економічних відносин регіонів складалася на протязі дуже тривалого часу. В архаїчному світі Гомера повинні були пройти століття для того, щоб сучасний дослідник міг виявити зміни в укладі життя території, яку вивчає. За часів Еразма Роттердамського та Шекспіра період помітних змін скоротився до півстоліття.

У ХХ столітті вже кожні десять років стають терміном протягом якого з'являються революційні технології, відбуваються значимі відкриття і навіть в такому монументальному мистецтві як архітектура встигають змінитися стильові тенденції та напрямки. Налагоджена впродовж десятиліть система життєдіяльності регіонів не встигає адаптуватися до нових викликів. Може саме це стало причиною стрімкого зростання кількості соціальних експериментів в містобудуванні і містоплаштуванні останнього століття? Кожна масштабна зміна в укладі життя регіону – це потрясіння яке або виводить систему на більш високий рівень існування, або реалії життя змушують її пристосовуватися до умов, що змінилися і менталітету жителів

деформуючи спочатку поставлені цілі і завдання.

В процесі розгляду питання організації життєдіяльності регіону в стрімко мінливих умовах, стає очевидним, що динаміка наростання проблем і швидкість змін архітектури різняться, причому архітектура, в силу своєї статичності і дорожнечі, значно відстає від виникаючих криз. Отже, в процесі створення уявлень про архітектуру нового типу вкрай важливим є питання адекватної прогностики. Ці прогнози повинні давати кілька сценаріїв можливого розвитку проблеми.

Поліваріантність майбутнього змушує розглядати регіон як сценарій, що адекватно функціонує в широкому спектрі зовнішніх змін. Діапазон можливих змін визначається логікою розвитку тих криз, які здатні фундаментальним чином представляти загрозу благополучному існуванню як регіону, так і людства в цілому. При цьому слід особливо враховувати, що статичність регіону істотно звужує можливості подальшої його адаптації до незапланованих змін вихідних умов. Таким чином, звертаючись до актуальності питань прогностики в розробці принципів інноваційної архітектури, слід особливо ретельно